

similiter facit : et intelligatur non bis unus, sed duo unum. Verum quia sic æqualis alter alteri, ut tamen alter ex altero, ideo non loquitur a semetipso, quia non est a se ipso : et ideo Pater in illo manens facit opera ipse, quia per quem et cum quo facit, non est nisi ab ipso. Denique adjungit, et dicit : « Non creditis quia ego in Patre, et » Pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite¹. » Antea solus Philippus arguebatur, nunc autem non ibi eum solum fuisse qui esset arguendus ostenditur. « Propter opera, inquit, ipsa credite, quia ego in Patre et » Pater in me est : » neque enim si separati essemus, inseparabiliter operari ulla ratione possemus.

III. Sed quid est quod sequitur : « Amen, amen dico » vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse » faciet, et majora horum faciet, quia ego ad Patrem » vado; et quæcumque petieritis in nomine meo, hæc » faciam. Ut glorificetur Pater in Filio, si quid petieritis » in nomine meo, hoc faciam². » Ergo et illa majora opera se ipsum facturum esse promisit. Non se extollat servus supra dominum, et discipulus supra magistrum³ : majora quam ipse facit dicit eos esse facturos; sed in eis vel per eos se faciente, non ipsis tanquam ex se ipsis. Ei quippe cantatur : « Diligam te, Domine, virtus mea⁴. » Sed quæ sunt tandem ista majora? An forte quod ægros ipsis transeuntibus, etiam eorum umbra sanabat⁵? Majus est enim ut sanet umbra quam fimbria. Illud per se, hoc per ipsos, sed tamen utrumque ipse. Verumtamen quando ista dicebat, verborum suorum opera commendabat : sic enim dixerat : « Verba quæ ego loquor vobis, a me » ipso non loquor, Pater autem in me manens ipse facit » opera⁶. » Quæ opera tunc dicebat, nisi verba quæ lo-

¹ Joan. xiv, 11. — ² Ibid. 12-14. — ³ Id. xiii, 16. — ⁴ Psal. xvii, 2. — ⁵ Act. v, 15. — ⁶ Joan. xiv, 10.

quebatur? Audiebant et credebant illi, et eorundem verborum fructus erat fides illorum : verumtamen evangelizantibus Discipulis, non tam pauci quam illi erant, sed gentes etiam crediderunt, hæc sunt sine dubitatione majora. Nec tamen ait, Majora horum facietis, ut solos Apostolos ea putarem esse facturos : sed, « Qui credit » in me, inquit, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et » majora horum faciet. » Ita-ne quicumque credit in Christum, facit quæ Christus, vel majora quam Christus? Non pætereunter ista tractanda sunt, nec debent festinatione præcipitari : sed ea cogit concludendus jam sermo iste differri.

TRACTATUS LXXII.

In eandem lectionem.

I. Quid sibi velit, et quomodo accipiendum sit quod Dominus ait : « Qui credit in me, opera quæ ego facio » et ipse faciet¹, » non est facile comprehendere : et cum hoc ad intelligendum difficillimum sit, adjecit aliud difficilium, « Et majora horum faciet. » Quid est hoc? Qui faceret opera quæ Christus fecit, non inveniebamus : qui etiam majora faciet, inventuri sumus? Sed dixeramus sermone pristino, quia majus fuit umbræ suæ transitu, quod Discipuli fecerunt, quam fimbriæ suæ tactu, quod ipse Dominus fecit, sanare languentes²; et quia plures Apostolis, quam ipso per os proprium prædicante Domino crediderunt : ut hæc viderentur opera intelligenda esse majora : non quo major esset Magistro Discipulus, vel Do-

¹ Joan. xiv, 12. — ² Act. v, 15, et Matth. ix, 20, et xiv, 36.

mino servus, vel adoptatus Unigenito, vel homo Deo; sed quod per illos ipse dignaretur eadem majora facere, qui dicit illis alio loco: « Sine me nihil potestis facere¹. » Ipse quippe, ut alia omittam, quæ sunt innumerabilia, sine ipsis fecit eos, sine ipsis fecit hunc mundum; et quia homo etiam ipse fieri dignatus est, sine ipsis fecit et se ipsum. Quid autem illi sine ipso nisi peccatum? Denique et hic id quod de hac re poterat nos movere, mox abstulit: cum enim dixisset: « Qui credit in me, quæ ego facio » et ipse faciet, et majora horum faciet²: » continuo secutus adjunxit: « Quia ego ad Patrem vado, et quæcumque petieritis in nomine meo, hæc faciam³. » Qui dixerat « faciet, » post ait « faciam, » tanquam diceret, Non vobis impossibile hoc videatur: non enim poterit esse major me qui credit in me, sed ego facturum sum et tunc majora quam nunc; majora per eum qui credit in me, quam præter eum per me: ego tamen ipse præter eum, ego ipse per eum: sed quando præter eum, non faciet ipse; quando autem per eum, quamvis non per semetipsum, faciet et ipse. Porro autem majora facere per eum quam præter eum, non est defectio, sed dignatio. « Quid enim retribuunt servi Domino, pro omnibus quæ retribuit eis⁴? Quandoquidem inter cætera bona etiam hoc eis donare dignatus est, ut majora faceret per illos quam præter illos. Nonne ab ore illius dives ille tristis abscessit, quando vitæ æternæ consilium quæsivit⁵? Audivit, abjecit: et tamen postea quod ab illo auditum non fecit unus, fecerunt multi, cum loqueretur per Discipulos Magister bonus; contemptibilis ei quem divitem per se ipsum monuit, amabilis eis quos ex divitibus pauperes fecit. Ecce majora fecit prædicatus a credentibus, quam locutus audientibus.

¹ Joan. xv, 5. — ² Id. xiv, 12. — ³ Ibid. 13. — ⁴ Psal. cxv, 12. — ⁵ Matth. xix, 22.

II. Verum hoc adhuc movet, quod hæc majora per Apostolos fecit: non autem ipsos tantum significans ait, Opera quæ ego facio et vos facietis, et majora horum facietis: sed omnes ad suam familiam pertinentes intelligi volens, « Qui credit in me, inquit, opera quæ ego facio, et ipse faciet, et majora horum faciet. » Si ergo qui credit faciet, non credit utique qui non faciet: sicuti est, « Qui diligit me, mandata mea custodit¹: » unde profecto qui non custodit, non diligit. Item alio loco: « Qui » audit, inquit, verba mea hæc, et facit ea, similabo » eum viro prudenti, qui ædificat domum suam supra » petram²: » qui ergo non est similis huic viro prudenti, procul dubio aut verba hæc audit et non facit, aut omnino nec audit. « Qui credit, inquit, in me, licet moriatur, vivet³; » qui ergo non vivet, non utique credit. Tale etiam hoc est, « Qui credit in me, faciet: » non utique credit qui non faciet. Quid est hoc, fratres? Numquid inter credentes in Christum non est computandus, qui non fecerit opera majora quam Christus? Durum est, absurdum est, ferri non potest: non toleratur nisi intelligatur. Apostolum igitur audiamus: « Credenti, inquit, in eum » qui justificat impium, deputatur fides ejus ad justitiam⁴. » In hoc opere faciamus opera Christi, quia et ipsum credere in Christum, opus est Christi. Hoc operatur in nobis, non utique sine nobis. Audi ergo jam, et intellige, « Qui credit in me, opera quæ ego facio et ipse faciet: » prius ego facio, deinde et ipse faciet; quia facio ut faciat. Quæ opera, nisi ut ex impio justus fiat?

III. « Et majora horum faciet. » Quorum obsecro? Numquidnam omnium operum Christi majora facit, qui cum timore et tremore suam ipsius salutem operatur⁵? Quod

¹ Joan. xiv, 21. — ² Matth. vn, 24. — ³ Joan. xi, 25. — ⁴ Rom. iv, 5. — ⁵ Philip. ii, 12.

utique in illo, sed non sine illo Christus operatur. Pro-
sus majus hoc esse dixerim, quam est cœlum et terra, et
quæcumque cernuntur in cœlo et in terra. « Et cœlum
» enim et terra transibit¹ : » prædestinatorum autem, id
est, eorum quos præscit, salus et justificatio permanebit.
In illis tantum opera Dei, in his autem etiam est imago
Dei. Sed et in cœlis, Sedes, Dominationes, Principatus,
Potestates, Archangeli, Angeli, opera sunt Christi : num-
quid etiam his operibus majora facit, qui operante in se
Christo, cooperatur æternam salutem ac justificationem
suam ? Non hic audeo præcipitare sententiam : intelligat
qui potest, judicet qui potest, utrum majus sit justos
creare quam impios justificare. Certe enim si æqualis est
utrumque potentiæ, hoc majoris est misericordiæ. « Hoc
» est enim magnum pietatis sacramentum, quod manifes-
» tatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit
» Angelis, prædicatum est in gentibus, creditum est in
» mundo, assumptum est in gloria². » Sed omnia opera
Christi intelligere ubi ait : « Majora horum faciet, » nulla
nos necessitas cogit. Horum enim forsitan dixit, quæ in
illa hora faciebat : tunc autem verba fidei faciebat, et de
his operibus fuerat prælocutus dicens : « Verba quæ ego
» loquor vobis, a me ipso non loquor, Pater autem in me
» manens ipse facit opera³. » Tunc igitur verba ejus erant
opera ejus. Et utique minus est verba justitiæ prædicare,
quod fecit præter nos, quam impios justificare, quod ita
facit in nobis, ut faciamus et nos. Restat inquirere quo-
modo accipiendum sit, « Quodcumque petieritis in no-
» mine meo, hoc faciam. » Propter multa enim quæ pe-
tunt fideles ejus, nec accipiunt, non parva hinc exoritur
quæstio : sed quoniam sermo iste jam claudendus est,

¹ Matth. xxiv, 35. — ² 1 Tim. iii, 16. — ³ Joan. xiv, 10.

ei considerandæ atque tractandæ tribuatur saltem parva
dilatio.

TRACTATUS LXXIII.

Item in eandem lectionem.

I. MAGNAM spem Dominus suis promisit sperantibus, di-
cens, « Quia ego ad Patrem vado, et quodcumque petie-
» ritis in nomine meo, hoc faciam¹. » Sic ergo perrexit ad
Patrem, ut non relinqueret indigentes, sed exaudiret
petentes. Sed quid est, « quodcumque petieritis, » cum
videamus plerumque fideles ejus petere, et non accipere ?
An forte propterea quia male petunt ? Nam hoc exprobra-
vit apostolus Jacobus dicens : « Petitis, et non accipitis,
» eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insu-
» matis². » Male ergo usus eo quod vult accipere, Deo
potius miserante non accipit. Proinde si hoc ab illo peti-
tur unde homo lædatur exauditus, magis metuendum est,
ne quod posset non dare propitius, det iratus. Annon
videmus Israëlitas malo suo impetrasse, quod culpabili
concupiscentia petierunt³ ? Concupierant enim carnibus
vesci, quibus pluebatur manna de cœlo. Fastidiebant
quippe quod habebant ; et quod non habebant, impuden-
ter petebant : quasi non melius peterent, non ut cibus
qui deerat indecenti desiderio præstaretur, sed ut ille
qui aderat sanato fastidio sumeretur. Quando enim nos
delectant mala, et non delectant bona, rogare debemus
potius Deum ut delectent bona, quam ut concedantur

¹ Joan. xiv, 12, 13. — ² Jacob. iv, 3. — ³ Num. xi, 32.

mala. Non quia malum est carne vesci, cum de hac re loquens Apostolus dicat : « Omnis creatura Dei bona est, » et nihil abjiciendum quod cum gratiarum actione accipitur¹ : » sed quia sicut item ipse ait : « Malum est » homini qui per offensionem manducat² : » et si hominis offensionem, quanto magis Dei? Cujus in Israëlitis non parva erat offensio, repudiare quod dabat sapientia, et petere id quod inhiabat concupiscentia : quamvis illi nec peterent, sed quia deerat murmurarent. Sed ut sciremus non Dei creaturam esse culpabilem, sed inobedientiam contumacem et inordinatam cupiditatem; non propter porcum, sed propter pomum mortem primus homo invenit, et Esau primatus suos non propter gallinam, sed propter lenticulam perdidit³.

II. Quomodo ergo intelligendum est, « Quodcumque » petieritis, hoc faciam, » si Deus aliqua petentibus fidelibus etiam consulendo non facit? An forte solis Apostolis dictum debemus accipere? absit. Unde enim ad hoc venit ut diceret, superius dixerat : « Qui credit in me, » opera quæ ego facio faciet, et majora horum faciet⁴ : » de qua re pristino sermone tractavimus. Et ne quisquam hoc sibi retribuere, ut etiam illa opera majora se ipsum facere ostenderet, adjecit, atque ait : « Quia ego ad Patrem vado; et quodcumque petieritis in nomine meo, » hoc faciam⁵. » Numquid in eum soli Apostoli crediderunt? Ad eos itaque loquebatur dicendo, « Qui credit in me, » in quibus eo donante etiam nos sumus, qui utique non quodcumque petierimus accipimus. Ipsos quoque beatissimos si cogitemus Apostolos, invenimus eum qui plus omnibus laboravit, non autem ipse⁶, sed gratia Dei cum ipso, ter Dominum rogasse ut ab eo discederet

¹ 1 Tim. iv, 4. — ² Rom. xiv, 20. — ³ Gen. iii, 6, et xxv, 24. — ⁴ Joan. xiv, 12. — ⁵ Ibid. 13. — ⁶ 1 Cor. xv, 10.

angelus satanæ, nec tamen quod rogaverat accepisse¹. Quid dicimus, charissimi? Putabimus-ne hoc promissum ubi ait : « Quodcumque petieritis hoc faciam, » nec Apostolis fuisse ab illo completum? Et cui tandem quod promittit implebit, si Apostolos suos in sua promissione fraudavit?

III. Evigila igitur homo fidelis, et vigilanter audi quod illic positum est, « in nomine meo : » ipsum enim « quodcumque, » non ait petieritis utcumque, sed « in nomine meo. » Qui promisit ergo tam magnum beneficium, quid vocatur? Utique Christus Jesus : Christus significat regem, Jesus significat Salvatorem : non utique nos salvos faciet, quicumque rex, sed rex Salvator : ac per hoc quodcumque petimus adversus utilitatem salutis, non petimus in nomine Salvatoris. Et tamen ipse Salvator est, non solum quando facit quod petimus, verumetiam quando non facit : quoniam quod videt peti contra salutem, non faciendo potius se exhibet Salvatorem. Novit enim medicus quid pro sua, quid contra suam salutem poscat ægrotus; et ideo contraria poscentis non facit voluntatem, ut faciat sanitatem. Quapropter quando volumus ut faciat quodcumque, petimus, non utcumque, sed in nomine ejus petamus, hoc est in nomine Salvatoris petamus. Non ergo contra nostram salutem petamus : quod si fecerit, non ut Salvator facit, quod est nomen ejus fidelibus ejus. Est quippe impiis et damnator, qui dignatur fidelibus esse Salvator. Qui ergo credit in eum, quodcumque petierit in eo nomine, quod est illis qui credunt in eum, hoc facit : quoniam hoc sicut Salvator facit. Si autem qui in eum credit, aliquid per ignorantiam contra suam salutem petit, non in nomine Salvatoris petit : quia Salvator ejus non erit, si quod ejus salutem impedit, fe-

¹ 2 Cor. xii, 8.

cerit. Unde tunc expedit potius, ut non faciendo propter quod invocatur, faciat quod vocatur. Propterea non solum Salvator, sed etiam magister bonus, ut faciat quodcumque petierimus, in ipsa oratione quam nobis dedit, docuit quid petamus: ut etiam sic intelligamus non petere nos in nomine magistri, quod petimus præter regulam ipsius magisterii.

IV. Sane quædam quamvis in nomine ejus petamus, id est secundum Salvatorem et secundum magistrum petamus: non tunc quando petimus facit, sed tamen facit. Neque enim quia et illud petimus ut veniat regnum Dei¹, propterea non facit quod petimus, quia non statim cum illo in æternitate regnamus: differtur enim quod petimus, non negatur. Verumtamen orantes tanquam seminantes non deficiamus, tempore enim proprio metemus. Et simul petamus quando bene petimus, ut non faciat quod non bene petimus: quia et ad hoc pertinet quod in eadem oratione dominica dicimus: « Ne nos inferas in tentationem². » Neque enim parva est tentatio, si contra tuam sit causam tua postulatio. Non autem negligenter audiendum est, quod Dominus, ne quisquam eum putaret, quod se promisit facere petentibus sine Patre esse facturum, cum dixisset, « Quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam, » continuo subiecit, « Ut glorificetur Pater in Filio, si quid » petieritis in nomine meo, hoc faciam³. » Nullo modo igitur sine Patre hoc Filius facit, quandoquidem ut in illo Pater glorificetur, propterea facit. Facit ergo Pater in Filio, ut Filius glorificetur in Patre: et facit Filius in Patre, ut Pater glorificetur in Filio; quoniam unum sunt Pater et Filius.

¹ Matth. vi, 10. — ² Ibid. 13. — ³ Joan. xiv, 13, 14.

TRACTATUS LXXIV.

De eo quod ait: *Si diligitis me, mandata mea servate: usque ad id, Apud vos manebit, et in vobis erit.*

I. AUDIVIMUS, fratres, cum Evangelium legeretur, Dominum dicentem, « Si diligitis me, mandata mea servate: et ego rogabo Patrem, et alium paracletum dabit » vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum » veritatis, quem mundus non potest accipere; quia non » videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, » quia apud vos manebit, et in vobis erit¹. » Multa sunt quæ in istis paucis verbis Domini requirantur: sed multum est ad nos, vel omnia quæ hic quærenda sunt quærere, vel omnia quæ hic quærimus invenire. Verumtamen quantum nobis Dominus donare dignatur, pro nostra et vestra capacitate, quid dicere debeamus, et quid audire debeatis, attendentes, per nos, charissimi, quod possumus sumite, et ab illo quod non possumus poscite. Spiritum paracletum Christus promisit Apostolis, quo autem modo promiserit, advertamus. « Si diligitis me, inquit, » mandata mea servate, et ego rogabo Patrem, et alium » paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis. » Hic est utique in Trinitate Spiritus sanctus, quem Patri et Filio consubstantialem et coæternum fides catholica confitetur: ipse est de quo dicit Apostolus: « Charitas Dei diffusa est in cordibus nos-

¹ Joan. xiv, 15-17.

» tris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis¹. » Quomodo ergo Dominus dicit, « Si diligitis me, mandata mea servate; et ego rogabo Patrem, et alium paracletum dabit vobis: » cum hoc dicat de Spiritu sancto, quem nisi habeamus, nec diligere Deum possumus, nec ejus mandata servare? Quomodo diligimus ut eum accipiamus, quem nisi habeamus, diligere non valemus? Aut quomodo mandata servabimus, ut eum accipiamus, quem nisi habeamus, mandata servare non possumus? An forte præcedit in nobis charitas, qua diligimus Christum, ut diligendo Christum ejusque mandata faciendo, mereamur accipere Spiritum sanctum, ut charitas non Christi, quæ jam præcesserat: sed Dei Patris diffundatur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis? Perversa est ista sententia. Qui enim se Filium diligere credit, et Patrem non diligit; profecto nec Filium diligit, sed quod sibi ipse confinxit. Deinde apostolica vox est: « Nemo dicit Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto²: » Et quis Dominum Jesum, nisi qui eum diligit, dicit, si eo modo dicit, quo Apostolus intelligi voluit? Multi enim voce dicunt, corde autem et factis negant: sicut de talibus ait: « Confitentur enim se nosse Deum, factis autem » negant³. » Si negatur factis, procul dubio etiam dicitur factis. Nemo itaque dicit Dominus Jesus, animo, verbo, facto, corde, ore, opere, nemo dicit Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto: et nemo sic dicit, nisi qui diligit. Jam itaque Apostoli dicebant, Dominus Jesus. Et si eo modo dicebant, ut non fecte dicerent, ore confitentes, corde et factis negantes; prorsus si veraciter hoc dicebant, procul dubio diligebant. Quomodo igitur diligebant, nisi in Spiritu sancto? Et tamen eis prius imperatur ut diligant eum, et ejus mandata conservent, ut accipiant Spiritum

¹ Rom. v, 5. — ² I Cor. xii, 3. — ³ Tit. i, 16.

sanctum: quem nisi haberent, profecto diligere et mandata servare non possent.

II. Restat ergo ut intelligamus Spiritum sanctum habere qui diligit, et habendo mereri ut plus habeat et plus habendo plus diligit. Jam itaque habebant Spiritum Discipuli, quem Dominus promittebat, sine quo eum Dominum non dicebant: nec tamen eum Dominum non adhuc habebant, sicut eum Dominus promittebat. Et habebant ergo, et non habebant, qui quantum habendus fuerat, nondum habebant. Habebant itaque minus, dandus erat eis amplius. Habebant occulte, accepturi fuerant manifeste: quia et hoc ad majus donum sancti Spiritus pertinebat, ut eis innotesceret quod habebant. De quo munere loquens Apostolus ait: « Nos autem non Spiritum » hujus mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis¹. » Nam et ipsam manifestam impetitionem Spiritus sancti non semel, sed bis numero Dominus egit. Mox enim ut resurrexit a mortuis insufflans ait: « Accipite Spiritum sanctum². » Numquid igitur quia tunc dedit, ideo non misit etiam postea quem promisit? Aut non idem ipse est Spiritus sanctus, qui et tunc est insufflatus ab ipso, et postea ab ipso missus e caelo? Quapropter cur ipsa quæ facta est evidenter donatio ejus, bis facta fuerit, alia quæstio est: fortassis enim propter duo præcepta dilectionis, hoc est proximi et Dei, ut commendaretur ad Spiritum sanctum pertinere dilectio, hæc ejus gemina est in manifestatione facta donatio. Et si alia causa quærenda est, non nunc ejus inquisitione in longiorem quam oportet modum sermo iste mittendus est: dum tamen constet, sine Spiritu sancto Christum nos diligere et mandata ejus servare non posse;

¹ I Cor. ii, 12. — ² Joan. xx, 23.

et id nos posse atque agere tanto minus, quanto illum percipimus minus; tanto autem amplius, quanto illum percipimus amplius. Proinde non solum non habenti, verumetiam habenti non incassum promittitur: non habenti quidem, ut habeatur; habenti autem, ut amplius habeatur. Nam nisi ab alio minus, ab alio amplius haberetur, sanctus Elisæus sancto Eliæ non diceret: « Spiritus » qui est in te, duplo sit in me¹. »

III. Quando autem ait Joannes Baptista: « Non enim » ad mensuram dat Deus Spiritum², » de ipso Dei Filio loquebatur, cui non est datus Spiritus ad mensuram; quia in illo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis³. Neque enim sine gratia Spiritus sancti est mediator Dei et hominum homo Christus Jesus⁴: nam et ipse dicit de se fuisse propheticum illud impletum, « Spiritus Domini super » me; propter quod unxit me, evangelizare pauperibus » misit me⁵. » Quod enim est Unigenitus æqualis Patri, non est gratiæ, sed naturæ: quod autem in unitatem personæ Unigeniti assumptus est homo, gratiæ est, non naturæ, confitente Evangelio atque dicente: « Puer au- » tem crescebat et confortabatur plenus sapientia, et » gratia Dei erat in illo⁶. » Cæteris autem ad mensuram datur, et datus additur, donec unicuique pro modo suæ perfectionis propria mensura compleatur. Unde et monet Apostolus, non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad temperantiam, unicuique sicut Deus partitus est mensuram fidei⁷. Neque enim ipse dividitur Spiritus, sed dona per Spiritum: nam divisiones donationum sunt, idem autem Spiritus⁸.

¹ 4 Reg. II, 9. — ² Joan. III, 34. — ³ Coloss. II, 9. — ⁴ 1 Tim. II, 5. —

⁵ Isai. LXI, 1, et Luc. IV, 18. — ⁶ Luc. II, 40. — ⁷ Rom. XII, 3. — ⁸ 1 Cor. XII, 4.

IV. Quod vero ait: « Rogabo Patrem, et alium para- » cletum dabit vobis¹, » ostendit et se ipsum esse Para- cletum. Paracletus enim latine dicitur advocatus: et dic- tum est de Christo: « Advocatum habemus ad Patrem » Jesum Christum justum². » Sic autem mundum dixit non posse accipere Spiritum sanctum, sicut etiam dictum est: « Prudentia carnis inimica est in Deum, legi enim » non est subjecta, nec enim potest³: » velut si dicamus, Injustitia justa esse non potest. Mundum quippe ait hoc loco, mundi significans dilectores, quæ dilectio non est a Patre⁴. Et ideo dilectioni hujus mundi, de qua satis agimus ut minuatur et consumatur in nobis, contraria est dilectio Dei, quæ diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis⁵. « Mundus ergo » eum accipere non potest, quia non videt eum, neque scit » eum. » Non enim habet invisibiles oculos mundana di- lectio, per quos videri Spiritus sanctus, nisi invisibiliter non potest.

V. « Vos autem, inquit, cognoscetis eum, quia apud » vos manebit, et in vobis erit. » Erit in eis ut maneat, non manebit ut sit: prius est enim esse alicubi, quam manere. Sed ne putarent quod dictum est, « apud vos » manebit, » ita dictum quemadmodum apud hominem hospes visibiliter manere consuevit, exposuit quid dixe- rit, « apud vos manebit, » cum adjunxit et dixit, « in » vobis erit. » Ergo invisibiliter videtur: nec si non sit in nobis, potest esse in nobis ejus scientia. Sic enim a nobis videtur in nobis et nostra conscientia: nam faci- em videmus alterius, nostram videre non possumus; conscientiam vero nostram videmus, alterius non vide- mus. Sed conscientia nunquam est, nisi in nobis: Spiri-

¹ Joan. XIV, 16. — ² 1 Joan. II, 1. — ³ Rom. VIII, 7. — ⁴ 1 Joan. II, 16. — ⁵ Rom. V, 5.

tus autem sanctus potest esse etiam sine nobis; datur quippe ut sit et in nobis. Sed videri et sciri quemadmodum videndus et sciendus est, non potest a nobis, si non sit in nobis.

TRACTATUS LXXV.

De eo quod ait Jesus: *Non relinquam vos orphanos: usque ad id, Et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum.*

I. Post promissionem Spiritus sancti, ne quisquam putaret quod ita eum Dominus daturus fuerat velut pro se ipso, ut non et ipse cum eis esset futurus, adjecit, atque ait: « Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos¹. » Orphani, pupilli sunt. Illud enim græcum ejusdem rei nomen est, hoc latinum: nam in Psalmo ubi legimus: « Pupillo tu eris adjutor², » græcus habet orphano. Quamvis ergo nos Filius Dei suo Patri adoptaverit filios, et eundem Patrem nos voluerit habere per gratiam, qui ejus Pater est per naturam: tamen etiam ipse circa nos paternum affectum quodam modo demonstrat, cum dicit, « Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos. » Hinc est quod etiam sponsi filios nos appellat, ubi dicit: « Veniet hora ut auferatur ab eis sponsus, et nunc jejuna bunt filii sponsi³. » Quis autem sponsus, nisi Dominus Christus?

II. Deinde sequitur, et dicit, « Adhuc modicum, et mundus me jam non videt⁴. » Quid enim, tunc eum

¹ Joan. xiv, 18. — ² Psal. ix, 14. — ³ Matth. ix, 15. — ⁴ Joan. xiv, 19.

videbat mundus? quandoquidem mundi nomine vult intelligi eos, de quibus superius est locutus, dicens de Spiritu sancto: « Quem mundus accipere non potest, quia » non videt eum neque cognoscit eum¹. » Videbat eum plane mundus carnis oculis in carne conspicuum, non autem videbat quod in carne Verbum latebat: videbat hominem, non videbat Deum; videbat indumentum, non videbat indutum. Sed quoniam post resurrectionem etiam ipsam carnem suam, quam non solum videndam, verumetiam contrectandam demonstravit suis, noluit demonstrare non suis; hinc fortasse intelligendum est esse dictum, « Adhuc modicum, et mundus me jam non videt: vos autem videbitis me; quia ego vivo, et vos » vivetis. »

III. Quid est, « quia ego vivo, et vos vivetis? » Cur de præsentem se dixit vivere, illos autem de futuro esse victuros, nisi quia vitam etiam carnis utique resurgentis, qualis in ipso præcedebat, et illis est pollicitus secuturam? Et quia ipsius mox futura erat resurrectio, præsentis posuit temporis verbum propter significandam celeritatem: illorum autem quoniam sæculi differtur in finem, non ait vivetis, sed « vivetis. » Duas ergo resurrectiones, suam scilicet mox futuram, et nostram in sæculi fine venturam, duobus verbis præsentis temporis et futuri, eleganter breviterque promisit. « Quia ego, inquit, vivo, » et vos vivetis: » quia ille vivit, ideo et nos vivemus. « Per hominem quippe mors, et per hominem resurrectio » mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes vivificabuntur². » Quoniam nemo ad mortem nisi per illum, nemo ad vitam nisi per Christum. Quia nos viximus, mortui sumus: quia vivit ipse, vivemus nos. Mortui sumus illi, quando viximus nobis:

¹ Joan. xiv, 17. — ² I Cor. xv, 21, 22.